

STAD VOOR IEDEREEN

JAARVERANTWOORDING 2023

architectuurcentrum **aorta**

VOORWOORD

UTRECHT, STAD VOOR IEDEREEN

Er wordt in Utrecht en omgeving flink gebouwd, maar wie kunnen eigenlijk gebruik maken van al deze gebouwen? Hoe kunnen we wonen betaalbaar houden en wat betekent 'inclusief' ontwerpen in de dagelijkse praktijk? Het landelijke thema van de Dag van de Architectuur: 'toegankelijkheid' was dit jaar daarom relevanter dan ooit. Om alle facetten van dit vraagstuk goed te kunnen beschouwen heeft Architectuurcentrum AORTA in verschillende tentoonstellingen, excursies, debatten en ontwerpend onderzoek afgelopen jaar (een dag was te kort) hier uitgebreid aandacht aan gegeven.

Niet alleen om te bespreken hoe toegankelijkheid een rol speelt in bestaande en pas opgeleverde projecten, maar vooral ook om ontwerpers, bewoners, beleidsmakers en bouwers te verbinden en te inspireren voor toekomstige opgaven. Dit is het verslag van deze en andere activiteiten van Aorta in 2023.

Eveline, Manon en Niels

Architectuurcentrum AORTA

INHOUD

VOORWOORD	2
AGENDEREND PROGRAMMA	4
KENNISEVENT ZON OP HET LAND	4
VERDIEPEND GESPREK STEDENBOUWVISIE	7
DEBAT DE COÖPERATIEVE STAD	9
BOUWEN MET ERFGOED RIJNENBURG	11
PUBLIEKSPROGRAMMA	12
EXPOSITIE UTRECHT STAD VOOR IEDEREEN	12
DAG VAN DE ARCHITECTUUR	15
LEZING OP LOCATIE IN CENTRAL PARK	21
THUIS IN HET ENERGIELANDSCHAP	23
THE PROOF OF THE PUDDING	25
TOURS	26
JAARCIJFERS	28
OVER AORTA	33
COLOFON	35

AGENDEREND PROGRAMMA

AORTA agendeert met haar programma de thema's die nu en in de toekomst impact hebben op stad en regio Utrecht en de manier waarop we er wonen, werken en leven. De uitdagingen rond energie, klimaat, natuur en gezondheid kunnen niet meer los gezien kunnen worden van de bouw- en mobiliteitsopgave. Wij verbinden professionele partijen en bewoners rond deze thema's, en organiseren het gesprek over de bestaande en toekomstige inrichting van onze leefomgeving. Naast debat en dialoog, benutten wij de inclusieve kracht van ontwerpend onderzoek om inspiratie en oplossingsrichtingen te bieden voor de stad en de regio van morgen.

KENNISEVENT ZON OP HET LAND

DATUM:	20 FEBRUARI 2023
LOCATIE:	HUIS VOOR DE PROVINCIE, UTRECHT
VORM:	PRESENTATIE / WORKSHOPS / DEBAT
PARTNERS:	PAUL RONCKEN, PROVINCIAAL ADVISEUR VOOR DE RUIMTELIJKE KWALITEIT UTRECHT / MOOISTICHT / BEN KUIPERS / PROVINCIE UTRECHT
DEELNEMERS:	120
FINANCIERS:	PROVINCIE UTRECHT

Op 20 februari stond de versnelling van zonne-energie in het buitengebied centraal tijdens het kennis- en netwerkevent in het Huis voor de Provincie in Utrecht. Rode draad was de vraag: Op welke wijze kunnen we de energietransitie in het buitengebied versnellen, met versterking van landschappelijke kwaliteit, ruimte voor landbouw en in slimme combinaties met andere opgaven? De middag kon rekenen op een zeer grote belangstelling. 120 deelnemers met diverse achtergrond namen deel: van ontwerpers, boeren, burgers, professionals van het Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen

tot energiecoöperaties en marktpartijen in zonne-energie.

Utrechtse kwaliteit

De middag werd afgetrapt door Huib van Essen, gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling, de Omgevingswet en Energietransitie en Klimaat van de provincie Utrecht. Hij sprak over de relatie tussen de energieopgave en de specifieke Utrechtse kwaliteit. Vervolgens schetste Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit, Paul Roncken, de actuele stand van zaken rond de opgave van zon op land en de mogelijkheden tot versnellen. De koppeling tussen energie en landschap is bij uitstek een integrale ontwerp-opgave. Paul liet een aantal treffende voorbeelden zien van ontwerp-oplossingen uit de tentoonstelling Thuis in het energielandschap, die AORTA gelijktijdig in het Provinciehuis organiseerde.

Workshops

In vier workshops gingen de deelnemers dieper in op de wijze waarop de versnelling kan worden gerealiseerd.

1. **Zonopwek die de landbouwtransitie versterkt** (Met *Wouter Gulliker van Chint Solar*, *Willem Rienks van ROM3D* en *Ruut van Paridon van Van Paridon x de Groot landschapsarchitecten*).
2. **Zonopwek die vernatting van veenweidegebieden versterkt** (Met *Pieter Veen van Circulair Landscapes*
3. **Versterken van ambities vanuit coöperaties en burgers** (Met *Huib de Vriend van Coöperatie Heuvelrug Energie* en *Arjen Schamhart van Vrijstad Energie*).
4. **Versterken van 'Dutch Design' ontwerp-ontwikkeling en de kracht van co-creatie** (Met *Marieke Rietbergen van DIG*) en *Reinier Bosch van Solarix*

Debat

De dilemma's die zijn geschetst in de workshops vormden de basis voor het afsluitende debat met een panel van experts op het gebied van landschap en duurzame energie:

- Els Otterman, Dagelijks Bestuurder & Loco Dijkgraaf (Duurzaamheid, Versterking Lekdijk, Ruimtelijke Ontwikkeling) bij Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
- Gerrie Fenten, Thema-expert Ruimte NPRES
- Patricia Braaksma, programmamanager Coördinatiebureau Groene Hart
- Attie Kuiken, directeur Gebiedscommissie Utrecht West

- Josja Veraart, directeur Natuur- en Milieufederatie Utrecht De Nieuwe Vaart

Ambitie

Iedereen was het er over eens dat de energietransitie alleen kans van slagen heeft als er wordt samengewerkt met de mensen die in het gebied leven en werken. Die samenwerking verloopt lang niet altijd vlekkeloos omdat integraal werken niet betekent dat elke ruimteclaim gehonoreerd kan worden. Vanuit de zaal komt hiervoor een schijnbaar eenvoudige eerste stap naar een oplossing: begin met luisteren.

Community of practice

Het is de ambitie om de urgentie van het thema aan te grijpen om een community of practice op te zetten en te leren van goede voorbeelden. Als een eerste stap is er naar aanleiding van dit kennisevent een nieuwsbrief verspreid met een terugblik op de bijeenkomst en een oproep om relevant nieuws en voorbeelden te delen. Een volgende stap is het vinden van financiering voor de daadwerkelijke start van deze Community of Practice.

LINK

<https://www.aorta.nu/zon-op-het-land>

VERDIEPEND GESPREK STEDENBOUWVISIE

DATUM: 9 NOVEMBER 2023
LOCATIE: KARMA KEBAB, KANAALWEG 50, 3526 KM UTRECHT
VORM: VERDIEPEND GESPREK
PARTNERS: GEMEENTE UTRECHT
DEELNEMERS: 36 (105 AANMELDINGEN)
FINANCIERS: GEMEENTE UTRECHT

Op donderdagavond 9 november gingen we op de kleurrijke locatie Karma Kebab het gesprek aan over de gedroomde toekomst van Utrecht. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat Utrecht ook over 20 jaar een fijne stad is om in te wonen, werken en te verblijven? Hoe behoud, versterk en benut je de Utrechtse identiteit(en) wanneer je bouwt in de bestaande stad en rondom de nieuwe knooppunten? Hoe vertaal je dit naar ontwerpprincipes voor de stedenbouwvisie?

De gemeente is benieuwd wat er leeft bij bewoners, wil input ophalen voor de stedenbouwvisie en Utrechters meer betrekken bij de ontwikkeling van de stad. Een online enquête (juni 2023) vormde het startpunt. Utrechters konden - in drie minuten - aangeven wat zij belangrijk vinden bij de toekomstige inrichting van de stad. Ook ging de gemeente de wijken in, om zoveel mogelijk mensen te vragen naar hun ideeën. De uitkomsten hiervan vormden de basis voor drie gesprekken met en in de stad dit najaar. Aan AORTA werd gevraagd om een verdiepend gesprek met architecten, stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten, ontwikkelaars en gemeente te organiseren.

Utrechtse identiteit(-en)

Tijdens een interactieve avond stonden we met deze doelgroep specifiek stil bij het begrip identiteit, ontrafelden we de identiteit aan de hand van een aantal voorbeelden en gingen we in gesprek over wat er nodig is om de Utrechtse

identiteit(en) in de stedenbouwvisie te verankeren. De manier waarop Utrecht gaat veranderen, verschilt namelijk per deel van de stad. Elke wijk kent zijn eigen kwaliteiten en heeft daarmee een eigen identiteit en sociale betekenis voor de bewoners en gebruikers. De gemeente koestert deze veelkleurigheid. De ambitie is om die te behouden en verder te versterken bij de ontwikkeling naar 2040. Hoe doe je dat? Welke principes hangen hier mee samen, en welke willen we behouden/benutten/versterken of juist verminderen?

Met een korte introductie op de stedenbouwvisie opende Sanneke van Wijk (stedenbouwkundige, gemeente Utrecht) de avond. Daarna nam Frank van Mil als zelfbenoemd stadsslenteraar, de zaal mee in zijn visie op de identiteit van Utrecht. Na een plenaire presentatie van Like Bijlsma (onderzoeker stedelijk gebied, PBL), over de kwaliteit van de woonomgeving in buitenwijken, gaan de aanwezigen uiteen in vier groepen (break-outs).

Break-outs

In de sessies gingen we op zoek naar een antwoord op de vragen:

1. Wat is de identiteit van de plek?
2. Wat zijn de randvoorwaarden om hier met kwaliteit te verdichten?
3. Welk advies geven we mee aan de stedenbouwvisie?

Hierbij werd toegespitst op 4 uiteenlopende wijken, met elk een eigen karakter en gebiedsopgave: 2e Daalsedijk, o.l.v. Anne Seghers van Ruimtevolk. Veemarkt/ Voordorp, o.l.v. Jeroen Marseille van Marseille Buiten. Werkspoor-

DEBAT DE COÖPERATIEVE STAD

DATUM: 6 DECEMBER 2023
LOCATIE: KANAAL30, KANAALWEG 30, 3526 KM UTRECHT
VORM: DEBAT
PARTNERS: STADKWADRAAT
DEELNEMERS: 71
FINANCIERS: STADKWADRAAT

Welke kansen liggen er voor Utrecht als coöperatieve stad? Hoe organiseren en financieren we gemeenschappelijke vormen van wonen, werken, mobiliteit en energie voor iedereen? Op 6 december gingen initiatiefnemers, ontwikkelaars, beleidsmakers en iedereen die te maken heeft met deze nieuwe manier van stad maken hierover in debat. De avond werd door AORTA in samenwerking met Stadkwadraat georganiseerd.

Gemeenschapszin

Na corona – en ondanks toenemende segregatie – is de behoefte aan gemeenschapszin sterker geworden. We willen meer ontmoeten, en delen is het nieuwe hebben. We zoeken naar mogelijkheden om de manier waarop we samen wonen, werken en leven zelf inhoud te geven. We zijn op weg naar de coöperatieve stad! Een stad gericht op samenwerking, die een voedingsbodem biedt voor nieuwe collectieve initiatieven, en die mensen de ruimte geeft zichzelf te organiseren. Deze beweging vraagt om een andere mind-set van overheden, ontwikkelaars, initiatiefnemers en publiek en om nieuwe vormen van gebiedsontwikkeling.

Debat

Tijdens de debatavond ontrafelden we kansen en uitdagingen voor deze nieuwe vorm van stad maken en onderzochten we hoe we drempels weg kunnen nemen. Dat deden we samen met

bezoekers en de uitgenodigde sprekers. Eerste spreker van de avond was Thijs Lijster (kunst- en cultuurfilosoof aan de Rijksuniversiteit Groningen en auteur van de boeken *Wat we gemeen hebben* en *The Rise of the Common City*). Hij gaf een bespiegeling op de nieuwe balans in eigendom en collectiviteit. Van wie en voor wie is de stad eigenlijk?

Deze filosofische opening werd gevolgd door een gesprek over de mogelijkheden van coöperaties in een samenleving waar mensen steeds meer zelf willen en moeten regelen. Dit gesprek voerden we met: Theo Stauttner (partner Stadkwadraat), Edwin Buitelaar (hoogleraar Land and Real Estate Universiteit Utrecht en onderzoeker PBL), Arie Lengkeek (senior conceptontwikkelaar ERA Contour en auteur van *Operatie wooncoöperatie (2022)*) en Chantal Robbe (partner Stadkwadraat).

Break-outs

Vervolgens gingen we in 4 break-outs dieper in op een specifiek thema binnen het overkoepelende thema de coöperatieve stad.

1. De coöperatieve stad = haalbaar en betaalbaar, o.l.v. Chantal Robbe
Hoe krijgen we coöperatieve vormen van wonen en werken gefinancierd? Hoe is de samenloop van maatschappelijke waarde en financiële waarde? Wat betekent dit voor betaalbaarheid?
2. De coöperatieve stad = een hybride vorm van samenwerken, o.l.v. Arie Lengkeek
De coöperatieve stad vraagt om hybride vormen van samenwerking tussen burgercollectieven en marktpartijen. Het gedeelde kompas van markt, burgercollectief én overheid moet gericht moet zijn op

maatschappelijke meerwaarde en op de lange termijn. Wat kunnen we leren van inspirerende parktijken in binnen- en buitenland voor een rijker palet van ontwikkelvormen?

3. De coöperatieve stad = een inclusieve economie, o.l.v. Theo Stauttener
Veel (creatieve) maakbedrijven worden de stad uitgedreven. Hoe kun je ze behouden? Biedt de coöperatieve stad uitkomst?
4. De coöperatieve stad = rechtvaardige spelregels, o.l.v. Edwin Buitelaar
Wat zijn de beleidskaders waarbinnen deze stad moet opereren? Welke belemmeringen zijn er en wat is nodig om die te doorbreken? Hoe kan de coöperatieve stad bijdragen aan de rechtvaardige stad?

we de sprekers en de zaal in gesprek gingen over de meest opvallende inzichten uit de break-outs. Welke kansen zien we voor Utrecht als coöperatieve stad? Afsluitend gaven Ward de Meulemeester, opgavemanager Wonen bij de gemeente Utrecht en Theo Stauttener van Stadkwadraat een reflectie.

LINK

<https://www.aorta.nu/nieuws/common-ground/>

De uitkomsten van deze sessies vormden de input voor het tweede deel van de avond, waarbij

Debat De coöperatieve stad

BOUWEN MET ERFGOED RIJNENBURG

DATUM:	NOVEMBER - DECEMBER 2023 (PROGRAMMA LOOPT TOT JUNI 2024)
VORM:	ONTWERPEND ONDERZOEK, ONLINE KENNISOMGEVING
PARTNERS:	GEMEENTE UTRECHT, CONSORTIUM GRONDEIGENAREN RIJNENBURG
FINANCIER:	GEMEENTE UTRECHT

Polder Rijnenburg ontwikkelt zich in de komende decennia tot een nieuwe stadswijk in Utrecht. Er is gekozen voor een unieke aanpak door archeologie als startpunt te nemen en samen met bodem en water sturend te maken in het planproces. In dit project werkt AORTA samen met de gemeente Utrecht aan ontwerpend onderzoek en een online kennisomgeving.

Archeologie vooraan

Al rond het begin van de jaartelling woonden er mensen op deze hoger gelegen stroomruggen. De overblijfselen daarvan zijn in de bodem van Rijnenburg goed bewaard gebleven. Archeologie komt bij grote gebiedsontwikkelingen vaak pas in beeld als er een masterplan ligt. Aanpassen van bouwplannen als gevolg van nieuwe vondsten is dan vaak nauwelijks meer mogelijk. In Rijnenburg is voor een innovatieve aanpak gekozen door de inventariserende fase van het archeologisch onderzoek helemaal naar voren te halen in het planproces. De eerste fase van het archeologisch onderzoek in Rijnenburg wordt zoveel mogelijk archeologie in beeld gebracht. Zo kan bij de planvorming gekozen worden om vindplaatsen te bewaren en in te passen in de nieuwe wijk daar waar de dichtheid aan archeologische informatie hoog is. Slim combineren met 'groene' functies ligt dan voor de hand.

Ontwerpend onderzoek

Gewapend met de kennis uit het archeologische onderzoek brengen we in beeld welke functies verenigbaar zijn met behoud van archeologie. In april 2024 komt alles samen in een ontwerpend onderzoek dat AORTA samen met ontwerpers organiseert. We gaan onderzoeken en in beeld brengen hoe erfgoed een bouwsteen kan zijn voor een nieuwe woonwijk, een verbinding tussen mensen en een inspiratie voor klimaatadaptatie.

Partners

Bouwen met erfgoed is een initiatief van de gemeente Utrecht in samenwerking met Architectuurcentrum AORTA, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam, Consortium Grondeigenaren Rijnenburg en is mede mogelijk gemaakt door de regeling [Erfgoed Deal](#) en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Online kennisomgeving

Architectuurcentrum AORTA heeft voor het project een [online kennisomgeving](#) ontwikkeld. Op deze website publiceren we gedurende het project de resultaten van het onderzoek maar ook verdiepende kennis over het gebied, interviews met stakeholders en vlogs uit het veld.

LINK

<https://www.aorta.nu/erfgoed-rijnenburg/>

PUBLIEKSPROGRAMMA

Met ons publieksprogramma slaan de brug tussen professionals en Utrechters en bieden een laagdrempelig programma waar we de kennis over en beleving van architectuur, stedenbouw en ruimtelijke ontwikkelingen centraal stellen. Met tours, lezingen, exposities, evenementen en filmvertoningen vertellen we over de belangrijke ontwikkelingen maar ook over achterliggende motieven: waarom is de stad ontworpen zoals ze is? AORTA sluit waar mogelijk aan bij grotere culturele evenementen in Utrecht, en verzorgt aanvullend programma. Een belangrijke rol in de stad waar AORTA als kenniscentrum bijdraagt aan het ophalen en delen van kennis en inspiratie onder nieuwe generaties.

EXPOSITIE UTRECHT STAD VOOR IEDEREEN

DATUM:	31 MEI T/M 23 JUNI 2023
LOCATIE:	STADHUIS UTRECHT
VORM:	EXPOSITIE EN OPENINGSAVOND
PARTNERS:	GEMEENTE UTRECHT, DIVERSE DEELNEMENDE PROJECTEN
BEZOEKERS:	OPENINGSAVOND 80: EXPO: CA. 350
FINANCIERS:	GEMEENTE UTRECHT, KF HEINFONDS, DEELNEMENDE PROJECTEN HEBBEN BIJGEDRAGEN AAN HUN PANEEL

Utrecht wil een inclusieve en toegankelijke stad zijn waar iedereen mee kan doen en waar niemand wordt buitengesloten. Leefbaar, betaalbaar, duurzaam en gezond met oog voor de bestaande inwoners en een verwelkomende houding richting nieuwe Utrechters. Maar hoe zorg je daarvoor in een stad die zo snel groeit? Hoe ontwerpen en bouwen we een stad waar iedereen welkom is? In de expositie 'Utrecht stad voor iedereen' verkende AORTA de toegankelijkheid van nieuwe Utrechtse (bouw)projecten: net opgeleverd, nog in aanbouw of - vers van de tekentafel - nog worden gerealiseerd.

Dit jaar is de aanloop naar de Dag van de Architectuur gebruikt om meer aandacht te genereren voor de dag zelf en natuurlijk de Utrechtse (bouw)projecten. Om deze en alle andere activiteiten te spreiden en zoveel mensen ervan te kunnen laten genieten hebben we dit jaar voor het eerst een Maand van de Architectuur in het leven geroepen.

Context en duiding

Een van de hoogtepunten in deze maand was de expositie 'Utrecht stad voor iedereen', die plaatsvond in het stadhuis. Daar waar de Dag van de Architectuur via openstellingen en rondleidingen vooral aandacht besteedt aan het gerealiseerde gebouw, biedt de expositie meer ruimte voor context, duiding, achtergrond. De rode draad van de expositie was het landelijke thema voor de Dag van de Architectuur: toegankelijkheid. Het werven van partijen voor deze expo verliep goed. Door nu al een inventarisatie te maken van relevante projecten en actief contact te zoeken, waren er ook alvast warme banden voor de dag van de architectuur zelf.

Verschillende perspectieven

De expositie was te bezoeken van 31 mei t/m 23 juni en werd op 31 mei feestelijk geopend door wethouder Eelco Eerenberg. Na een openingswoord van de wethouder gingen verschillende sprekers dieper in op de vraag hoe toegankelijk onze stad eigenlijk is voor de grote diversiteit aan stadsbewoners. Een breed scala aan perspectieven op het begrip toegankelijkheid passeerden de revue: van toegang tot de fysieke leefomgeving, ontmoeting en inclusie tot participatie bij besluitvorming en ontwerpprocessen.

De (on-)toegankelijke stad

Esther Vlaswinkel van SVP Architectuur en Stedenbouw liet zien hoe een nieuw station Krommerijn een toegangspoort tot de natuur kan worden voor mensen én dieren.

Taco Nijhoff van belangenorganisatie Solgu bevestigde dat Utrecht Standaard Toegankelijk moet worden voor mensen met een beperking.

thuislozen. Renee Menger sprak over haar bottom-up initiatief Common Ground Two waar vluchtelingen participeren in de moestuin. Sjoerd de Boer, alias Utrechtse Sjoerd deelde zijn strijd voor een schone en gastvrije stad zonder obstakels. Wilco van Oosten, van architectenbureau INBO, vertelde meer over het participatieve ontwerpproces van cultuurhart Berlijnplein. Tot slot inspireerde antropoloog Marthe Singelenberg ons met haar ontwerpprincipes voor een rechtvaardige en veilige stad voor onder meer vrouwen en mensen uit de LHBTI+ gemeenschap. Bijna alle sprekers zagen dat er een belangrijke ontwerp-opgave ligt om de stad voor iedereen toegankelijk te maken. Een opdracht aan politiek, ontwerpers, ontwikkelaars en bouwers. Maar het begint bij luisteren naar de mensen die de obstakels in de stad ervaren en hen betrekken bij het wegnemen ervan.

Opening expositie door wethouder Eerenberg

Druk bezocht

Tijdens de avond zat de zaal volledig vol, maar liefst 80 toehoorders waren aanwezig. Daarbuiten is de expositie ook goed bezocht. MBO Utrecht diende een verzoek in om met 60 studenten Techniek de expositie te komen bekijken om aansluitend een door AORTA georganiseerde tour te doen. En ook van de vereniging oud-raadsleden kwam een verzoek om de expositie met 40 deelnemers te bezoeken. Voor dit laatste verzoek mocht de expositie zelfs langer blijven hangen, tot 26 juni i.p.v. 23 juni. Naast deze specifieke groepen was het bezoekersaantal gemiddeld 8 per dag.

Vervolg

Vanuit de gemeente Utrecht is ook belangstelling getoond om een deel van de expositie in het najaar van 2023 te tonen in het stadskantoor als onderdeel van de expositie 'modern wonen' die zij zullen organiseren. Na het succes van dit jaar verwachten we volgend jaar weer een expositie in het stadhuis te kunnen organiseren.

LINK

<https://www.aorta.nu/agenda/expo-stad-voor-iedereen/>

Expositie Utrecht stad voor iedereen

DAG VAN DE ARCHITECTUUR

DATUM: 17 JUNI 2023
LOCATIE: UTRECHT
VORM: OPENSTELLINGEN, PRESENTATIES, RONDLEIDINGEN
DEELNEMERS: 300
FINANCIERS: GEMEENTE UTRECHT, KF HEIN FONDS, AM, VUELTA HOLANDA, BIBLIOTHEEK UTRECHT

Een getrapt daklandschap, een eetbare woonwijk of een ringvormig stadspark? Op zaterdag 17 juni kon het Utrechtse publiek het met eigen ogen zien tijdens de Dag van de Architectuur. Op verschillende plaatsen in de stad openen de nieuwste en meest spectaculaire gebouwen en (bouw)projecten hun deuren en konden architectuurliefhebbers en andere nieuwsgierigen meer te weten komen over het ontwerp van onze leefomgeving. Dit jaar stond in het teken van 'De toegankelijke stad'.

De Dag van de Architectuur is het grootste publieksevenement voor architectuur en ruimtelijke ontwikkeling in Nederland. In heel het land worden activiteiten georganiseerd en openen bijzondere locaties hun deuren voor het publiek. AORTA organiseerde dag in Utrecht in samenwerking met een groot aantal partners: architecten, ontwikkelaars, bouwers en andere organisaties. Bevlogen initiatiefnemers, enthousiaste architecten en andere betrokkenen namen bezoekers mee door de opengestelde gebouwen en bouwplaatsen. Het publiek werd uitgenodigd om met heel andere ogen naar architectuur en nieuwe ontwikkelingen in de stad te kijken. Waarom wordt de stad nu zó ontworpen en gebouwd?

Breed scala

Naast de rondleidingen door verschillende gebouwen en bouwplaatsen konden bezoekers

deelnemen aan lezingen, presentaties en discussies waarin ontwerpkraft en de bijdrage aan de leefomgeving wordt gevierd. Architectuurliefhebbers konden kiezen uit een breed scala aan locaties of werden uitgedaagd om eens een kijkje te nemen op een ongebruikelijke plek. Ze konden onder meer een bezoek brengen aan de subtropische binnentuin op de elfde verdieping van Central Park; meewandelen met een landschapontwerper door de nieuwe Eetbare Woonwijk Rijnvliet waar al het groen eetbaar is; een kijkje nemen op de bouwplaats van Nieuwe Defensie; of het bewonersinitiatief RingPark ontdekken, dat stapsgewijs wordt aangelegd als groene ring door de Dichterswijk.

Toegankelijkheid

Op deze dag ontdekten we traditiegetrouw niet alleen de 'nieuw' ontworpen stad, maar vragen we ook aandacht voor grotere ontwerpogaven en de rol, verantwoordelijkheid en het belang van ontwerpers en opdrachtgevers. Dit jaar was er speciale aandacht voor het thema toegankelijkheid: in hoeverre is de bebouwde omgeving gastvrij en biedt deze onderdak? Dat loopt uiteen van toegankelijkheid voor mensen met een beperking, plekken voor ontmoeting, maar ook betaalbaarheid van woningen, bereikbaarheid van voorzieningen en nieuwe manieren van participatie.

De Dag van de Architectuur kwam niet alleen tot stand dankzij de samenwerking met partners maar ook door de inzet van ruim 20 enthousiaste vrijwilligers.

OPENSTELLINGEN

High Five & Universiteitsbibliotheek

Locatie: Utrecht Science Park

Partner: Universiteit Utrecht

Martin de Jong, van het vastgoedbedrijf van de Universiteit Utrecht was op de Dag van de Architectuur voor één dag gids. Hij nam bezoekers mee op architectuurtour door het Utrecht Science Park waar hij meer vertelde over de geschiedenis van de campus en twee bijzondere gebouwen uitlicht. De Universiteitsbibliotheek: één van de hoogtepunten van architect Wiel Arets, en de nieuw te bouwen studentenhuisvesting High Five die wordt ontwikkeld door Jebber en ontworpen door OZ Architecten.

Solo

Locatie: Cartesius

Partners: ZECC

In het hart van de Cartesiusdriehoek staat appartementengebouw Solo, een ontwerp van Zecc Architecten. Solo is een opvallende frisgroene verschijning met ronde vormen en galerijen rondom. Het is het eerste gebouw van een levende stadswijk met 2.800 woningen die hier komende jaren zal verrijzen. Tijdens de Dag van de Architectuur gaf architect Roy van Maarseveen van Zecc Architecten een korte uitleg over de ontwikkelingen in de Cartesiusdriehoek en was er een rondleiding langs en in het hof van het gebouw met toelichting op het concept en uitwerking van de architectuur.

Kas & Co

Locatie: Veemarkt

Partners: INBO

Op de Veemarkt in Utrecht staat meergeneratiehof Kas & Co. Het is een alternatieve woon-

vorm voor mensen die verbinding zoeken. Buren kunnen elkaar ontmoeten in de gezamenlijke kas of samen tuinieren in de collectieve binnentuin. Het is een plek voor mensen van alle leeftijden en gezinsvormen. Er zijn dan ook woningen in allerlei maten: kleine en grote rijwoningen, kangoeroewoningen en appartementen. De bewoners bespreken samen hoe en waar ze elkaar willen en kunnen ondersteunen, zonder dat dat een verplichting is. Alles komt samen in en rond de gezamenlijke kas en de tuin die door de bewoners zelf zijn ingericht. Het resultaat is een prachtige binnentuin met een riante moestuin, een grote kas met zitplekken, een bar en een kinderhoek. Het bijzondere woonconcept is ontworpen door INBO en gerealiseerd door Hegeman Ontwikkeling.

Louise de Hullu, architect bij INBO en ontwerper van Kas & Co gaf tijdens de Dag van de Architectuur een rondleiding door het complex en beantwoordde alle vragen over dit bijzondere hof. Ook was er een bewoner aanwezig die meer vertelde over haar woonbeleving.

Wooncoöperatie Overhoop

Locatie: Overvecht

Partners: Wooncoöperatie Overhoop, MN Architecten

In opdracht van wooncoöperatie Overhoop heeft MN Architecten het ontwerp gemaakt voor de circulaire renovatie en transformatie van een woon- en winkelgebouw aan de Camera Obscuradreef in de wijk Overvecht in Utrecht. De leegstaande winkelpanden zijn deels verbouwd tot woningen en bieden in de gewijzigde situatie plaats aan een buurthuis en een weggeefwinkel. Op de Dag van de Architectuur presenteerde architect Maarten Nieuwenhuize het ontwerp voor Overhoop en ging hij dieper in op de uitdagingen die hij tegen is gekomen bij de transformatie van het typische jaren '60 gebouw. Het bijzondere resultaat kun je met eigen

Woongebouw Solo tijdens de Dag van de Architectuur

Dickensplaats

Locatie: Halve Maan Noord

Partners: Woonin, LEVS architecten

Dickensplaats is het sluitstuk van de wijkvernieuwing Halve Maan Noord, hét toonbeeld van de wederopbouw. In opdracht van Woonin heeft LEVS architecten het gebied getransformeerd van een koel en stenig naar een wam en groen woongebied voor jong en oud. Waar elders veel ruimte was voor groen, was Dickensplaats een stenig gebied met garageboxen en 8 beneden- en bovenwoningen. Deze hebben plaatsgemaakt voor een intiem, groen woongebied met 24 appartementen en 24 eengezinswoningen voor de sociale verhuur. De appartementen bieden een plek voor ouderen om in de buurt te kunnen blijven wonen. Ze hebben een zeer brede leefgalerij op het zuiden. Op de begane grond zorgen de woningen aan de straat met grote ramen en een groenstrook voor levendigheid en een gevoel van sociale veiligheid.

Op 17 juni nam architect Dennis Meijering van LEVS architecten bezoekers mee door het complex en vertelde meer over het ontwerp. Femke Ellenbroek van Woonin lichtte het bijzondere woonconcept toe.

De Nieuwe Defensie

Locatie: Merwedekanaalzone

Partners: BPD

Aan het Merwedekanaal bouwen ontwikkelaar BPD | Bouwfonds Gebiedsontwikkeling en aannemer Era Contour een groene en gezonde stadswijk. Op deze unieke plek in Utrecht verrijst de komende jaren een buurt met een stedelijke sfeer, maar ook met een menselijke maat en schaal die zo herkenbaar is voor Utrecht. Een plek waar nog ruimte is voor groen en spelen in de stad, zowel in de directe omgeving van de woning, als in het park aan het

Merwedekanaal. Een stadse buurt met rust én reuring, op steenworp afstand van alle voorzieningen, het historische centrum en het station.

Na groot succes vorig jaar opende De Nieuwe Defensie weer de hekken voor bezoekers van de Dag van de Architectuur. De architecten (ANA en MLA+) presenteerden er de volgende fase van de ontwikkeling en je kon een kijkje nemen op de bouwplaats.

Eetbare woonwijk Rijnvliet

Locatie: Leidsche Rijn

Partners: Felixx,

Wist je dat je in Rijnvliet van de straat kunt eten? Dat rucola gewoon tussen de tegels groeit? Dat je met de bloemen van de Judasboom en de bladeren van de Lindeboom een heel lekkere salade kunt maken? De Eetbare woonwijk Rijnvliet is een uniek concept dat niet alleen eetbaar en inspirerend is voor mensen, maar ook bijdraagt aan een duurzame stedelijke toekomst voor mens, dier en natuur samen.

Tijdens de tour op de Dag van de Architectuur wandelde je in 60 minuten met landschapsontwerper Robert-Jan van der Linden (Felixx) en voedselbosexpert Xavier San Giorgi (Food Forestry Netherlands) door de straten van deze bijzondere wijk waar ál het groen eetbaar is voor mens of dier. Bezoekers kwamen hier alles te weten over de landschappelijke opzet, het ontwerpproces en de verschillende eetbare planten, struiken en bomen.

Ringpark Safari

Locatie: Dichterswijk

Partners: stichting vrienden van

Het RingPark is een bewonersinitiatief voor een parkstructuur van 2,5 kilometer dat pleintjes,

parkjes en speelplekken in de Dichterswijk aaneenrijgt. Een heerlijke groene gordel waar bewoners en bezoekers kunnen wandelen, sporten, spelen of genieten van de rust. Het park dient als tegenhanger voor de toenemende verstedelijking in de wijk en biedt bewoners en ondernemers kansen om te participeren bij de inrichting van de openbare ruimte.

Initiatiefnemers en landschapsarchitecten Marc Nolden en Berdie Olthof namen bezoekers mee op safari langs onder meer hefbrug, voetveer en veilinghavenkade en leggen uit hoe door het park ook de buurt aaneengeregend wordt.

The Cube

Locatie: Overvecht

Partners: TEAM V, The Fizz

Met een getrappt daklandschap en twee hoogteaccenten van 50 meter vormt het studentenwooncomplex The Cube een landmark in het vernieuwde centrum van de Utrechtse wijk Overvecht.

Tijdens Dag van de Architectuur beklommen de bezoekers de oplopende torens met als beloning een mooi uitzicht over Utrecht vanaf de 15e verdieping. Ook was er een mogelijkheid om een kijkje te nemen in een van de woningen en de gemeenschappelijke ruimtes. Het architectonische deel van de rondleiding in studentenhuisvesting The Cube werd verzorgd door senior architect Ruben Smits van Team V Architectuur.

Central Park & Forum

Locatie: stationsgebied

Partners: GROUP A, Cushman & Wakefield, Bouwinvest

De 90 meter hoge kantoortoren Central Park is vernoemd naar de oase die de toren halverwege markeert. Een terugvallende glazen gevel omgeeft het twee verdiepingen hoge park als een glooiend gordijn. Central Park zet alle conventies van een typische werkplaats opzij. Het park, met werkplekken, vergadercentrum en café biedt ruimte voor spel en ontspanning. Het biofiele statement van MOSS (Makers of Sustainable Spaces) is geïnspireerd op de inheemse flora van de Azoren en omvat zo'n 50 bomen en struiken, 1.500 planten en zelfs een kabbelend beekje. Hier zoeken werknemers hun toevlucht tijdens een drukke werkdag. GROUP A Architect Chris Woltjes nam bezoekers op 17 juni mee naar het subtropische park halverwege de kantoortoren en het verhoogde en groene plein rond Utrecht Centraal: Het Forum, waar het Central Park naadloos op aansluit.

TOURS

Splinternieuw Leidsche Rijn Centrum

Locatie: Leidsche Rijn Centrum (oost)

Financiers: Ticketverkoop

Het bruist van (bouw) activiteit in Leidsche Rijn. Zeker in het oostelijk deel waar verschillende nieuwe woonwijken en gebouwen zijn of worden opgeleverd: Sinfonia, Hooge Steenen, Tango en Bloei030. Op de Dag van de Architectuur organiseerden we een eenmalige tour langs de aanwinsten tussen Leidsche Rijn Centrum en Amsterdam-Rijnkanaal. Architect en bewoonster Saimi Triemstra nam 20 bezoekers mee in de wereld van architectuur, stedenbouw en nieuwe woonvormen in de jongste wijk van Utrecht.

Werkspoorkwartiertour

Locatie: Werkspoorkwartier

Financiers: Ticketverkoop

Van oudsher wordt er gewerkt in het Werkspoorkwartier. Ooit in de illustere Werkspoorfabriek en tegenwoordig in verschillende creatieve broedplaatsen die hier afgelopen jaren hun plek hebben gevonden. Architectuurhistorica Go Bruens wandelde met een groep door deze industriële groeidiamant en legde de focus op de creatieve en duurzame bedrijvigheid die

zich hier heeft gevestigd, variërend van kunstenaarsbroedplaats tot evenementenlocatie, van bierbrouwer tot kinderspeelplek.

LINK

<https://www.aorta.nu/nieuws/opening-expo-stad-iedereen/>

LEZING OP LOCATIE IN CENTRAL PARK

DATUM: 1 JUNI 2023
LOCATIE: CENTRAL PARK, STADSPLATEAU 30, 11E VERDIEPING
VORM: LEZING EN FILMVERTONING
PARTNERS: GROUP A
DEELNEMERS: 24
FINANCIERS: GROUP A, TICKETVERKOOP

Hoe geef je plekken betekenis en hoe geef je vorm aan een leefbare stad? Op donderdagavond 1 juni kreeg een selecte groep bezoekers het antwoord op deze vragen op de elfde verdieping (het park!) van Central Park. AORTA organiseerde er in de Maand van de Architectuur een Lezing op Locatie in samenwerking met architectenbureau GROUP A. Architect Adam Visser ging dieper in op het unieke ontwerp van Central Park en daarna bekeken de bezoekers de documentaire Group Affairs: een filmisch portret van een groep architecten, verenigd door een diepgeworteld optimisme.

Group Affairs

De documentaire van filmmakers Onur Can Tepe en Marcel IJzerman onderzoekt het verleden en de toekomst van GROUP A met vakgenoten, opdrachtgevers, medewerkers en vrienden in een rondetafelgesprek. Ze onthullen de kwetsbaarheden van het architectenbureau in de samenleving. We krijgen een kijkje in de gedachtewereld van de architect en zien het krachtenveld waarin projecten tot stand komen. De documentaire belicht verder thema's als identiteit, transformatie en mobiliteit. Thema's die terugkomen in toonaangevende projecten van het bureau

als AkzoNobel Center, Keilepand, metrostations van de Metro Oostlijn in Amsterdam, en het Central Park in Utrecht dat het toneel is voor deze avond.

Central Park & Forum

De sculpturale kantoortoren Central Park ligt in het levendige stationsgebied in Utrecht. Het 90 meter hoge gebouw is vernoemd naar de subtropische tuin, die de 45 meter hoogtelijn van Utrecht markeert. Een terugvallende glazen gevel omgeeft het park op de 11e en 12e verdieping als een glooiend gordijn. Het park, met werkplekken, vergadercentrum en café is een beleving op zich. Het groen ontwerp van MOSS is geïnspireerd op de inheemse flora van de Azoren en omvat zo'n 50 bomen en struiken, 1.500 planten en zelfs een kabbelend beekje. Werknemers en bezoekers komen in dit bijzondere ecosysteem samen voor een wandeling, brainstorm of evenement mét uitzicht over de stad. De begane grond van Central Park sluit naadloos aan op het eveneens door GROUP A ontworpen Forum, het verhoogde en groene plein rond Utrecht Centraal. Met deze aansluiting is Central Park direct verbonden met Utrecht Centraal, Central Business District en het stadscentrum.

Programma

LINK

<https://www.aorta.nu/agenda/central-park-lezing-op-locatie/>

Lezing op Locatie in Central Park

THUIS IN HET ENERGIELANDSCHAP

DATUM:	20 FEBRUARI T/M 12 APRIL 2023
LOCATIE:	HUIS VOOR DE PROVINCIE, AR- CHIMEDESLAAN 6, 3584 BA UTRECHT
VORM:	EXPOSITIE
PARTNERS:	PROVINCIAAL ADVISEUR VOOR DE RUIMTELIJKE KWALITEIT UTRECHT, MOOISTICHT EN BEN KUIPERS
FINANCIERS:	PROVINCIE UTRECHT

Met nieuwe duurzame vormen van energie gaat onze leefomgeving er anders uitzien of anders functioneren. Maar hoe precies? Architectuurcentrum AORTA, Provinciaal Adviseur voor de Ruimtelijke Kwaliteit Utrecht, MooiSticht en Ben Kuipers organiseerden van 20 februari t/m 12 april de expositie Thuis in het energielandschap in het Huis voor de Provincie, Utrecht. Te zien waren ontwerpen van elf ontwerpbureaus en samenwerkingspartners die op geheel eigen wijze ontwerp oplossingen presenteren voor de energietransitie.

Nieuw energielandschap

De energietransitie zal grote impact hebben op onze omgeving. Straten zullen vaker voorzien zijn van laadvoorzieningen of kleine datacenters. En zonnecentrales en windturbines worden een vast onderdeel van onze landschappen. Hoe richten we dit allemaal in op een manier die duurzaam, praktisch én aantrekkelijk is? En waar biedt de energietransitie kansen om met een ook andere (ruimtelijke) vraagstukken aan te pakken?

De getoonde projecten lieten onder andere zien welke winst je kunt behalen met geluidsschermen die bekleed zijn met wateropvangende zonnepanelen en zijn voorzien van nestplekken voor kleine dieren. Een creatief businessmodel

om met zonnepanelen de transitie naar biologische landbouw mogelijk te maken, of door vergroening in de straat door te denken vanuit de ondergrond. Deze projecten inspireren en bieden ons een hoopvol perspectief. .

Locatie

De expositie was gratis te zien op de eerste verdieping in het Huis voor de Provincie in Utrecht, rond de Commissiekamer.

Getoonde projecten

Landschappen van verlangen

Vier projecten van Architectuurcentrum AORTA, Provincie Utrecht, MooiSticht en Ben Kuipers in samenwerking met:

- DS Landschapsarchitecten en Studio Solari
- Karres en Brands landschapsarchitectuur en stedenbouw
- Vista en Circular Landscapes
- Urban Synergy en Bright

Meer over Landschappen van Verlangen

Duurzaam distributielandschap

Defacto Urbanism in samenwerking met Vereniging Deltametropool en Logistics Valley Gelderland

Energieknooppunt Notter-Zuna

H+N+S Landschapsarchitecten in samenwerking met Coöperatie Notter-Zuna

Anderzijds A67

Paul de Kort in samenwerking met Feddes/Olt-hof landschapsarchitecten en Staatsbosbeheer

OHM

Bright in samenwerking met Urban Synergy en Provincie Noord-Holland

Ontwerpen met bewonersgerichte energiestrategie

Living Lab 040 in samenwerking met gemeente Eindhoven KAW en Teun Verberne Consultancy

Architectuur onder Spanning

Bright

Nieuwe Horizon

VPxDG en ROM3D in samenwerking met gemeente Haarlemmermeer, LTO Noord, WUR, More PV

Voucherregeling Ruimtelijk Ontwerp

De getoonde projecten komen allen voort uit de Voucherregeling Ruimtelijk Ontwerp die het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie in 2021/2022 heeft uitgevoerd. Dit was een groot-schalig programma met als doel de ruimtelijke transitieopgaven waar wij als samenleving voor staan ontwerpend te onderzoeken. In totaal namen 129 Nederlandse gemeenten en andere (semi)publieke instellingen, en evenzeer ontwerp bureaus, deel aan het programma. Samen

met een breed scala aan partijen, waaronder gebiedsontwikkelaars, waterschappen en energiecorporaties, gingen zij verspreid over heel Nederland aan de slag met de transitieopgaven. Er werden visies ontwikkeld op de toekomst van onze steden en dorpen, op de circulaire economie en hoe deze ruimtelijk in te passen, op de toekomst van het landelijk gebied en op de klimaatvraagstukken en de energietransitie.

Het Stimuleringsfonds stelde in samenwerking met Podium voor Architectuur de expositie samen. Architectuurcentrum AORTA, Provinciaal Adviseur voor de Ruimtelijke Kwaliteit Utrecht, MooiSticht en Ben Kuipers hebben het initiatief genomen de expositie naar het Huis van de Provincie te halen in aanvulling op het kennis- en netwerkevent [Zon op het land](#) dat zij op 20 februari 2023 op dezelfde plek hebben georganiseerd.

LINK

Bekijk de resultaten van de bijeenkomst op de themapagina [Zon op het land](#)

Expositie Thuis in het Energielandschap

THE PROOF OF THE PUDDING

DATUM: 26 JANUARI 2023
LOCATIE: DE NIJVERHEID, NIJVERHEIDSKADE 15, 3534 AZ UTRECHT
VORM: DEBAT EN FILMVERTONING
PARTNERS: HET HOOGT ON TOUR, DE NIJVERHEID
DEELNEMERS: 40
FINANCIERS: OM NIET

Aan de vooravond van de transformatie van het Centraal Beheer complex van Herman Hertzberger vertoont het Hoogt on Tour samen met de Nijverheid en Architectuurcentrum AORTA een documentaire van filmmaker Patrick Minks over de architect Hertzberger, de sociale en architectonische waarde van het gebouw en de toekomstplannen voor het iconische bouwwerk. De vertoning wordt voorafgegaan door een inleidend gesprek over de betekenis van het werk van Hertzberger toen en nu, waarbij natuurlijk ook de verbouwing van Tivoli/Vredenburg aan bod komt. AORTA droeg voor deze avond de moderator en sprekers aan.

Centraal beheer

De titel van de film is ontleend aan Hertzbergers bewering dat de transformatie 'the proof of the pudding' zal zijn. Een succesvolle transformatie zal eindelijk de meerwaarde

onthullen van wat Hertzberger beschouwt als het kernprincipe van het structuralisme: het aanpassingsvermogen. Centraal Beheer, dat bekend staat als het eerste democratische kantoorgebouw, werd geroemd om zijn tussenruimtes, waar kantoormedewerkers zich een plek konden eigen maken en elkaar informeel ontmoeten. Het blijken juist deze sociale ruimtes die de aantrekkelijkheid voor ontwikkelaars beperken omdat deze ruimtes zich moeilijk laten aanpassen. Zou Winy Maas een plan kunnen maken dat de essentie van het ontwerp van Hertzberger overeind houdt en tegelijkertijd de investeerders tevreden weet te stellen? The Proof of the Pudding is een boeiende kijk op een architect die werkt aan het behoud van zijn nalatenschap en zijn idealen.

De avond kon rekenen op veertig bezoekers, die enthousiast waren dat een activiteit als deze door AORTA werd georganiseerd.

LINK

<https://www.aorta.nu/agenda/cineart-the-proof-of-the-pudding/>

TOURS

In 2023 heeft AORTA weer vele tientallen rondleidingen georganiseerd over nieuwe architectuur, ruimtelijk ontwerp en stedelijke ontwikkelingen. In totaal organiseerden we 48 tours met in totaal 993 deelnemers

Thema	Deelnemers
Stationsgebied	474
Utrecht Science Park	306
Leidsche Rijn	54
Mod. Architectuur Binnenstad	93
Overig	168
Totaal	993

Infocentrum Stationsgebied

Sinds juli 2023 nemen we de aanvragen voor rondleidingen in het stationsgebied over van het Infocentrum Stationsgebied dat in diezelfde periode is opgeheven. De aanvragers van deze tours zijn professioneel geïnteresseerde doelgroepen uiteenlopend van (Nederlandse en buitenlandse) overheden, onderwijsinstellingen, ontwikkelaars, bouwers en ontwerpers. Het gaat veelal om studietrips of meerdaagse excursies van delegaties die willen leren van Utrecht als inspirerend voorbeeld.

Bij deze groepen zien we een specifieke interesse in stedelijke thema's zoals als gezond stedelijke leven, duurzaamheid/ circulariteit, energie, (fiets) mobiliteit en participatie.

Bij het organiseren van deze rondleidingen werken we nauw samen met onze partners is de stad: gemeente Utrecht en ons brede netwerk van ontwikkelaars en ontwerpers. Zo hebben we in september 2023 een programma voor een 3-daagse studietrip georganiseerd voor een delegatie van de gemeente Dornbirn in Oosten-

rijk. Behalve onze gidsen waren ook medewerkers van de gemeente, BPD, OKRA, Bo-ex en andere partijen betrokken.

Kennismakingsprogramma

Universiteit Utrecht

In 2023 zetten we de in 2022 gestarte samenwerking met de UU voort. Maandelijks verzorgen we voor nieuwe medewerkers van de universiteit een presentatie en rondleiding door het Utrecht Science Park. Aan deze Engels- en Nederlandstalige tours nemen gemiddeld 20 deelnemers deel die in alle lagen van de UU werkzaam zijn. Doel van de tours is kennismaking met het USP en de gebouwen van de UU.

Special: Jaarbeurspleintour

Op zondag 14 mei organiseerden we een speciale tour op het Jaarbeursplein. De 'andere kant' van het spoor, is afgelopen jaren getransformeerd van haastig vertrekpunt naar een gastvrij centrumgebied met bijbehorende voorzieningen. Met beeldbepalende hoogbouw: stadskantoor, WTC, de Syp en Central Park en Galaxy en Wonderwoods in aanbouw. Recent werd het ontwerp van een nieuwe iconische toren Open gepresenteerd. Het plein, dat eerder door OKRA landschapsarchitecten opnieuw is ingericht, is met de nieuwe toevoegingen een uithangbord voor de recente stedelijke ontwikkeling in Utrecht. In twee groepen met elk 20 bezoekers verkenden we het gebied o.l.v. gids en architect Leon Sebregts.

LINK

<https://www.aorta.nu/nieuws/fotos-van-de-jaarbeurspleintour/>

JAARCIJFERS

BALANS PER 31 DECEMBER 2023

	31-12-2023	31-12-2022
Activa		
Materiële vaste activa	6.156	8.141
Vorderingen	48.647	25.932
Liquide middelen	80.790	98.991
	135.593	133.064
Passiva		
Stichtingsvermogen	74.004	109.136
Kortlopende schulden	61.589	23.928
	135.593	133.064

BATEN EN LASTEN OVER 2023

	2023	2022
Baten		
Subsidies gemeente Utrecht	75.289	72.743
Subsidies SCI	3.121	33.878
Baten van vermogensfondsen	2.500	2.500
Baten als tegenprestatie van geleverde diensten	75.632	123.813
Baten van bedrijfsleven	28.000	28.000
Overige baten	100	100
Som der baten	184.642	261.034
Lasten		
Besteed aan doelstellingen	163.588	228.572
Wervingskosten	20.598	10.277
Beheer en administratie	35.631	31.362
Saldo voor financiële baten en lasten	-35.175	-9.177
Financiële baten	43	-
Financiële lasten	-	-369
Saldo van baten en lasten	-35.132	-9.546

TOELICHTING OP DE JAARREKENING

ALGEMENE TOELICHTING

Activiteiten

De activiteiten van Stichting Aorta, statutair gevestigd te Utrecht, bestaan uit:

- a. het leveren van een stimulerende en constructieve bijdrage aan het architectuurklimaat in de regio Utrecht;
- b. het stimuleren van het bewustzijn voor architectonische kwaliteit bij organisaties, de vakgemeenschap en het brede publiek;
- c. het exploiteren van een architectuurcentrum voor de regio Utrecht en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

Vestigingsadres, rechtsvorm en inschrijfnummer handelsregister

Stichting Aorta, statutair gevestigd te Utrecht is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder dossiernummer 41186798. De feitelijke activiteiten worden uitgevoerd aan de Kaap Hoordreef 66, unit 2.1 te Utrecht.

Continuïteit

Als gevolg van een extern geïnitieerde en verplicht gestelde verhuizing, personele omstandigheden en daarmee gepaarde vertragingen in projectexecutie en de acquisitie van nieuwe opdrachten zijn de baten van Aorta sterk teruggelopen in boekjaar 2023. Dit heeft een significante weerslag gehad op het resultaat over 2023, zijnde € 35.321 negatief, waardoor de stichting flink heeft ingeteerd op haar reserves en kaspositie. De opbouw van de orderportefeuille voor 2024 is dien ten gevolge eveneens achtergebleven en geeft daarmee direct aanvullende druk op het resultaat en de kasstroomontwikkeling in boekjaar 2024.

Door aanhoudende personele omstandigheden is de acquisitie van opdrachten in de eerste maanden van 2024 eveneens achtergebleven ten opzichte van de begroting, hetgeen gere-

twijfel geeft over de continuïteit van de stichting.

Het bestuur en de Raad van Toezicht hebben de ontstane situatie onderkend en diverse maatregelen getroffen om de kasstroom voor komend jaar positief te laten ontwikkelen; zijnde:

- Het aanstellen van een interim programmamaker voor de periode tot en met eind juli met als doel om huidige opdrachten uit te voeren en nieuwe opdrachten te acquireren;
- Het aanstellen van een interim bestuurder vanaf september 2024 met de primaire verantwoordelijkheid om nieuwe opdrachten te acquireren en de stichting robuust te organiseren;
- Het initiëren van een brandbrief richting de gemeente Utrecht, met het verzoek tot een additionele financiële bijdrage om de stichting op korte termijn overeind te houden alsmede een structurele verhoging richting de toekomst om zodoende een robuuste toekomstbestendige Aorta neer te kunnen zetten.
- Voorgenoemde heeft geresulteerd in een constructief gesprek met betreffende wethouder van de gemeente Utrecht, waarin de gemeente het belang van Aorta voor de stad Utrecht onderschrijft en voorts meer structurele (meerjarige) financiële zekerheid voor de activiteiten van Aorta zou willen zien. Aorta en de gemeente Utrecht zullen de komende periode langs verschillende wegen verkennen hoe dit kan worden gerealiseerd in bijvoorbeeld de vorm van een financiële bijdrage dan wel een adviesopdracht.

Voorgenoemde maatregelen en hoofdzakelijk het constructieve gesprek met de gemeente Utrecht zijn voor het bestuur reden om te vertrouwen op duurzame voortzetting van de activiteiten. De in onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn derhalve gebaseerd op de veronderstelling van de continuïteit van de stichting, maar wel ten eerste afhankelijk van een additionele financiële bijdrage of adviesopdracht van de Gemeente Utrecht.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt

het bestuur van Stichting Aorta zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen.

Indien het voor het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld conform de richtlijn kleine fondswervende organisaties en de algemene bepalingen voor kleine organisatie zonder winststreven, zoals gepubliceerd door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De waardering van activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

VREEMDE VALUTA

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's; dit is zowel de functionele als de presentatievaluta.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetair activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend in de functionele valuta tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van in gebruikneming.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten indien materieel. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Stichtingsvermogen

Het vermogen van Stichting Aorta is verdeeld over diverse reserves. Jaarlijks wordt het resultaat door het bestuur bestemd. De opbouw en samenstelling van de reserves dient te worden goedgekeurd door de Raad van Toezicht.

Discontinuïteitsreserve

De discontinuïteitsreserve, die jaarlijks wordt herijkt middels een discontinuïteitsberekening, dient als financiële buffer bij een mogelijke onoverkomelijke situatie die leidt tot beëindiging

van de stichting dan wel afbouw van de activiteiten. Het reserveerde bedrag heeft in dergelijke situaties ten doel om lopende activiteiten en daarmee gepaarde opheffingskosten op een ordentelijke wijze af te ronden.

Bestemmingsreserve scholing

De bestemmingsreserve is gevormd voor toekomstige scholingsuitgaven.

Bestemmingsreserve onderhoud website

De bestemmingsreserve is gevormd voor het onderhoud aan de website.

Bestemmingsreserve content en marketingstrategie

De bestemmingsreserve is gevormd voor de inhuur van expertise met betrekking tot het ontwikkelen van content, een marketingstrategie, het plan van uitwerk en de uitwerking hiervan.

Bestemmingsreserve investeringen

De bestemmingreserve investeringen dient ter facilitering van de verdere ontwikkeling van de organisatie.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde.

Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN DE BATEN EN LASTEN

Algemeen

Het overschot of tekort wordt bepaald als het verschil tussen de som van de baten en de som van de lasten. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben. Bij deze toerekening wordt rekening gehouden met de aan een periode toe te rekenen bedragen die in een andere periode zijn of worden ontvangen dan wel betaald. Verliezen wor-

den verantwoord als deze voorzienbaar zijn; baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn.

Baten van subsidies

Onder baten van subsidies worden subsidies verantwoord welke zijn ontvangen van Gemeente Utrecht, SCI en de stimuleringsregeling Cultuureducatie met Kwaliteit. De toegekende voorschotten op subsidies die de Stichting ontvangt worden direct verantwoord in de staat van baten en lasten. Een eventuele afwijking op het voorschot worden verwerkt na afronding van een project als de beschikking definitief is. In het geval dat een subsidies (ook) betrekking heeft op een volgend boekjaar, wordt een deel van de subsidie opgenomen onder de post overlopende passiva.

Baten van vermogensfondsen

Onder baten van vermogensfondsen wordt verstaan ontvangen bijdragen van vermogensfondsen en andere stichtingen.

Baten van bedrijven

Onder de baten van bedrijven wordt verstaan ontvangen sponsorgelden.

Baten als tegenprestatie voor levering van diensten

Onder baten als tegenprestatie voor diensten worden onder andere verantwoord baten ontvangen van rondleidingen en lezingen, alsmede door Stichting Aorta uitgevoerde en doorbelaste werkzaamheden.

Overige baten

Onder de overige baten worden diverse kleine baten en giften verantwoord.

Lasten

De lasten bestaan uit kosten besteed aan de doelstellingen, werving baten en beheer en administratie. De kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Directe activiteitskosten worden meteen toegewezen waarop ze betrekking hebben. Indirecte kosten worden verdeeld op basis van een kostenverdeelsleutel. Deze kostenverdeelsleutel is gebaseerd op de verhouding van bestede uren

van de medewerkers van Stichting Aorta over de doelstellingen, werving baten en beheer en administratie. Hierbij is geen wegingsfactor toegepast. De berekening wordt jaarlijks geactualiseerd.

Van de personeelskosten, huisvestingskosten en organisatie en bureaunkosten is 72,6% toegewezen aan de doelstellingen (2022: 78,9%), 10,0% aan de wervingskosten (2022: 5,2%) en

17,4% aan kosten van beheer en administratie (2022: 15,9%).

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende renteopbrengsten en -kosten inzake het aanhouden van banktegoeden.

OVER AORTA

MISSIE

AORTA is het onafhankelijk platform voor ontwerp van de leefomgeving van Utrecht. Met een gevarieerde programmering verbinden wij de creatieve industrie en wetenschap met (landelijk en stedelijk) beleid, bouwende partijen, lokale initiatieven, bewoners en politiek rond ruimtelijke vraagstukken. We doen dit samen met een breed netwerk van organisaties, bedrijven, kennisinstellingen en bewonersplatforms.

Ons kleine team met ervaren programmamakers is gedreven in het verbinden van de juiste mensen en netwerken en het samenstellen, organiseren en communiceren van toegankelijk programma over de meest urgente ruimtelijke uitdagingen. Samen met onze partners zetten wij ons in voor het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving.

Om de agenda van buurt, stad en regio te inspireren en bediscussiëren, organiseren wij ateliers, debatten en andere gespreksvormen over urgente maatschappelijke en ruimtelijke vraagstukken. Daarnaast verzorgen wij op verzoek educatieve programma's voor basis- en voortgezet onderwijs. Met de jaarlijkse Dag van de Architectuur, de stadstours en deelname aan culturele evenementen betreft AORTA al ruim 20 jaar een breed publiek bij het gesprek over de kwaliteit van de ontwikkeling van stad en regio.

Verhuizing

Op 1 augustus 2023 heeft AORTA een nieuwe thuisbasis gevonden op de Kaap Hoordreef in Utrecht Overvecht. Op deze locatie in een

'Stadstuin' zijn meerdere (creatieve) organisaties onder één dak te vinden. Ons vorige kantoor op de Ganzenmarkt gaat in de toekomst door de gemeente gebruikt worden vanwege de groei van de gemeentelijke diensten.

INSPIRATIONAL BOARD

Sinds november 2022 werkt AORTA samen met de leden van de Inspirational Board aan ons programma. De board helpt de activiteiten van AORTA te verbeteren en te versnellen. Met de almaar groeiende stad en ruimtelijke uitdagingen krijgt AORTA steeds meer een centrale rol in het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving. Om ons vol in te kunnen zetten voor de ontwikkeling van de stad, is een goede verbinding met het maatschappelijke en ruimtelijke domein belangrijk. De Inspirational Board helpt AORTA door het aandragen van ideeën voor het programma, en denkt mee over de verdere uitwerking.

De inspirational board was in 2023 samengesteld uit de volgende leden:

- Klaas Verschuure (voorzitter), voormalig wethouder ruimtelijke ordening gemeente Utrecht
- Eveline Keizer, director operations bij Ballast Nedam Development
- Esther Vlaswinkel, stedenbouwkundige en partner SVP architectuur en stedenbouw
- Gregor van Lit, senior stedenbouwkundige gemeente Utrecht
- Gerwin de Vries, landschapsarchitect en eigenaar FLUX landschape architecture
- Theo Stauttner, directie Stadkwadraat
- Leen de Wit, programmadirecteur centrum gemeente Utrecht

- Do-Janne Vermeulen, architect-director en founding partner Team V
- Marco Wubben, ontwikkelingsmanager BPD

MEDEWERKERS

Eveline Paalvast directeur/ bestuurder (0,8 fte)

Manon Mastik programmamaker (0,8 fte)

Niels Huizinga marketing-communicatieadviseur (0,6 fte)

VRIJWILLIGERS

Het werk van Architectuurcentrum AORTA wordt mede mogelijk gemaakt dankzij de energie en inzet van tientallen vrijwilligers die ons onder meer bij de Dag van de Architectuur ondersteunen.

GIDSEN

We werken al jaren samen met een vaste professionele groep gidsen die op vrijwillige of free-lance basis voor ons actief zijn. In 2023 waren dat: Leon Sebrechts, Marlies Adriaansen, Go Bruins, Jan Maarten Dalmeijer, Renette Niekerk, Sabine Todd en Riky Bouwman, Yusuf Deniz en Saimi Triemstra.

RAAD VAN TOEZICHT

De Raad van Toezicht bestond in 2023 uit:

- Robert-Jaap Voorn, directeur Wegverkeersmanagement bij Rijkswaterstaat (voorzitter)
- Bob van Ree, projectdirecteur Almere Pampus (HR)
- Robert Oonk, director finance and control bij Alfen
- Irina van Aalst, stadsgeograaf, associate professor bij de faculteit Geowetenschappen van de Universiteit Utrecht (lid)
- Wouter Moorlag, Cluster Manager Building Innovation bij TNO (lid)

Onze nieuwe locatie op de Kaap Hoorndreef

COLOFON

REDACTIE: Niels Huizinga, Manon Mastik, Eveline Paalvast

FOTO COVER: Dag van de Architectuur, rondleiding Rijnvliet (foto: Janine van den Dool)

CONTACT:

Architectuurcentrum AORTA
Kaap Hoorndreef 66, unit 2.1
3563 AW Utrecht

Telefoon: +31 (0)30 232 16 86

E-mail: aorta@aorta.nu

Met dank aan iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van het jaarboek 2023.

Niet alle rechthebbenden van de gebruikte illustraties konden worden achterhaald.

© Architectuurcentrum AORTA, mei 2024

Niets in deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbenden.
